DEN HØYERE
PÅTALEMYNDIGHET

MEDIERUTINER

FASTSATT AV RIKSADVOKATEN 8. MAI 2018

SIST REDIGERT 2023

Innhold

1. Hvem uttaler seg om hva 3

2. Informasjon om påtalevedtak 3

2.1 Hva kan som regel gis til mediene etter forespørsel? 4

2.2 Hva kan som regel ikke gis til mediene? 4

3. Informasjon før og under hovedforhandling 5

3.1. Hva kan gis til mediene? 5

3.2. Hva kan ikke gis til mediene? 5

3.3. Under hovedforhandling 5

4. Informasjon ved dom 6

4.1. Spørsmål om anke 6

4.2. Utlevering av dommer 6

1. Hvem uttaler seg om hva

- *Riksadvokaten*, *assisterende riksadvokat og statsadvokater ved Riksadvokatembetet* uttaler seg om konkrete saker som er til behandling ved Riksadvokatembetet og for øvrig om overordnede spørsmål, prioriteringer, rettssikkerhetsspørsmål, kriminalitets- og rettsutviklingen og andre generelle spørsmål om virksomheten. Jourhavende hos riksadvokaten og statsadvokatene der skal - så langt det er nødvendig for å avklare embetets budskap - rådføre seg med riksadvokaten, assisterende riksadvokat eller fungerende riksadvokat før man uttaler seg til pressen.
- *Embetslederne* uttaler seg om sin enhets ansvarsområder, med mindre dette delegeres til andre. Ved uttalelser som kan oppfattes som kontroversielle, eller der det er aktuelt å gjøre unntak fra likebehandlingsprinsippet av mediene i saker med nasjonal, allmenn interesse, skal riksadvokaten ved kommunikasjonsrådgiveren informeres i forkant.
- *Statsadvokatene* uttaler seg om egne saker, inkludert saker de aktorerer der det er riksadvokaten som har tatt ut tiltale. Ved uttalelser som kan oppfattes kontroversielle eller der det er aktuelt å gjøre unntak fra likebehandlingsprinsippet av mediene i saker med nasjonal, allmenn interesse, skal embetsleder, eventuelt også riksadvokaten ved kommunikasjonsrådgiveren, informeres i forkant.
- *Kommunikasjonsrådgiveren hos riksadvokaten* besvarer generelle spørsmål om Riksadvokatembetet. Embetsleder og statsadvokatene ved embetene bør i saker av stor allmenn interesse vurdere å be om å få bistand fra kommunikasjonsrådgiveren til vurdering av budskap og eventuelt praktisk opplegg for mediehåndtering (det enkelte statsadvokatembetet må selv gjennomføre det praktiske opplegget).
- Enhver statsadvokat oppfordres til å ytre seg om kriminalpolitiske spørsmål i det offentlige ordskiftet.

2. Informasjon om påtalevedtak

Når et påtalevedtak er meddelt de involverte kan man enten informere pressen om det ved forespørsel eller, hvis medieinteressen er av et visst omfang, ved en kort pressemelding. I sistnevnte tilfelle kan man kontakte kommunikasjonsrådgiveren hos riksadvokaten for råd til utforming og mailadresser til rikspresse. Husk å legge til lokale medier som mangler. *(Se mal for, og eksempel på, pressemelding i vedlegg.)*

Kommentarer/pressemelding må være strengt refererende og gitt i en nøktern form uten vurderende kommentarer. Ved henleggelse må det av hensyn til uskyldspresumpsjonen ikke gis uttrykk for at man har vært i tvil om henleggelsen. Dette er ikke til hinder for at det gis en nøktern beskrivelse av bevissituasjonen og f.eks. bevis som trekker i ulik retning eller tvil som kan hefte ved enkelte bevis.

2.1 Hva kan som regel gis til mediene etter forespørsel?

- forkynt tiltale, jf. påtaleinstruksen § 22-7 (med de unntak som følger av bestemmelsen)
- ikke vedtatt forelegg når beslutning om at saken skal sendes til retten er forkynt (med de unntak som følger av påtaleinstruksen § 22-7)
- siktelse i tilståelsessak når beslutning om at saken skal sendes til retten er forkynt (med de unntak som følger av påtaleinstruksen § 22-7)
- påtalemyndighetens endelige og begrunnede henleggelsesbeslutning i anonymisert form (hvis ikke identiteten er velkjent), med de samme begrensninger som følger av straffeprosessloven § 28 tredje og fjerde ledd.

  Personnummer og fødselsnummer bortsett fra fødselsår skal uansett sladdes. *(ref bestemmelsen om taushetsplikt, politiregisterloven § 34)*

2.2 Hva kan som regel ikke gis til mediene?

- påtegning til tingretten om begjæring om tilståelsesdom
- henleggelsesbeslutning som kan påklages, men det kan gjøres unntak etter en konkret vurdering etter at mistenkte er underrettet, jf. politiregisterforskriften § 9-8 femte ledd (til journalister kan man f.eks. si at etterforskingen ikke har gitt tilstrekkelig grunnlag for tiltale)
- påtaleunnlatelse
- innstilling til overordnet påtalemyndighet, jf. Rt. 1993 s. 1077 og politiregisterforskriften § 9-8 fjerde ledd
- utferdiget forelegg (men det kan gjøres kjent etter en konkret vurdering når siktede er meddelt forelegget)
- vedtatt forelegg, men det kan gjøres kjent etter en konkret vurdering (se "Veileder for innsyn i straffesaksdokumenter for andre enn sakens parter" utgitt i Riksadvokatens skriftserie 3/2017 kap. 6.1)

Etter likebehandlingsprinsippet skal alle journalister som etterspør dokumenter få samme tilgang til dem. Likebehandlingsprinsippet er bl.a. nedfelt i Europarådets ministerkomités anbefaling om informasjon via media i straffesaker (Recommendation 13 (2003), Principle 4) samt i riksadvokatens "Veileder for innsyn i straffesaksdokumenter for andre enn sakens parter" utgitt i Riksadvokatens skriftserie 3/2017 kap. 5 og rundskriv av 12. februar 1981 om meddelelser til offentligheten om straffesaker punkt IV 2.

3. Informasjon før og under hovedforhandling

3.1. Hva kan gis til mediene?

- forkynt tiltale (jf. punktet ovenfor)
- bevisoppgaven i saker der media får tiltalen, når bevisoppgaven er sendt retten og advokatene. Personalia inkludert adressen, unntatt navn, bør sladdes. For mindreårige og andre sårbare vitner bør også navnet sladdes
- tidsplanen for hovedforhandlingen
- dokumenter og bilder (f.eks. talloppstillinger, kart, presentasjon av trafikkdata eller andre elektroniske spor, sammenstillinger av data med mer) som er fremlagt i retten og som journalisten bør se for å kunne gi en korrekt saksgjengivelse, kan lånes ut til pressen. Det må likevel tas hensyn til påtalemyndighetens vurderinger av personvern i den enkelte sak – se nedenfor.

3.2. Hva kan ikke gis til mediene?

- vitneliste med opplysninger om vitnenes adresser, telefonnumre og arbeidssted
- dokumenter eller bilder som inneholder særlig sensitive opplysninger

Ønsker journalisten å få oversendt digital kopi av bilder eller andre dokumenter som er fremlagt i retten, må det vurderes konkret om "særlige grunner" tilsier det og om det vil være betenkelig av hensyn til sakens videre behandling, jf. påtaleinstruksen § 16-5. Videre må det foretas en helhetsvurdering av om kopi bør gis ut, jf. "kan". De sentrale hensynene i vurderingen vil som regel være hvor sensitive opplysningene er og om publisering av materialet vil krenke noens personvern samt – på den annen side – hvor viktig det er at pressen kan publisere det aktuelle materialet og ikke kun omtale det. Publisering av bilder av involverte i saken uten deres samtykke vil lett kunne krenke vedkommendes personvern, og slikt materiale skal normalt ikke gis ut. Derimot er det som regel uproblematisk å tillate at journalisten får fotografere gjenstander som legges frem for retten, som eksempelvis våpen, når materialet ikke avdekker personlige opplysninger.

3.3. Under hovedforhandling

Aktor bør – så langt det er mulig - stille seg velvillig til å gi kommentarer/intervju ved rettsdagens slutt. En god rettesnor for aktor i forbindelse med spørsmål fra journalister underveis ved en hovedforhandling, er å tenke på hvordan uttalelsene man gir kan fremstå dersom retten frifinner tiltalte.

Aktor kan:

- opplyse hva som er gjennomgått i retten samme dag

- gi prosessuelle budskap: hvilken bevisbyrde påtalemyndigheten har, at påtalemyndigheten skal forholde seg mest mulig objektiv og ivareta så vel tiltaltes interesser som fornærmede og samfunnets interesser, at bevisføringen under hovedforhandlingen vil vise bevissituasjonen, men at vi selvsagt mener det er bevismessig grunnlag for det forholdet tiltalen gjelder. Det er først under prosedyren man vil fortelle retten hvordan man mener bevisene skal forstås

Aktor kan ikke:

- foregripe realiteten i det som skal skje de nærmeste dagene eller hva man konkret forventer at vitner vil forklare. Vis i stedet til fremdriftsplanen og si "vi vil gjennomgå saken i retten og kan ikke gå inn på konkrete bevis etc på forhånd" e.l.

Se for øvrig kapittel 6.5 i "Veileder for innsyn i straffesaksdokumenter for andre enn sakens parter" utgitt i Riksadvokatens skriftserie 3/2017.

4. Informasjon ved dom

Påtaleansvarlig bør stille seg til rådighet for kommentar til mediene etter domsavsigelse i saker med offentlig interesse. Kommentarer/pressemeldinger ved dom må være saklige og nøkterne.

I de tilfellene vi har fått medhold vil det være naturlig med en uttalelse i retning av at "vi er tilfreds med at retten er enig med oss i..." og evt nevne viktige synspunkt eller relevante passasjer fra dommen som illustrerer dette. Dersom vi ikke får medhold kan vi for eksempel si at vi tar dommen til etterretning eller at vi tar til etterretning at retten ikke deler vårt syn/at dommen ikke er i overenstemmelse med det vi har argumentert med, men at vi tar avgjørelsen til etterretning. Dersom vi har fått delvis medhold i noen av våre helt sentrale argumenter, kan vi vurdere å nevne disse. Men dette er en krevende balansegang; vi kan oppfattes som for lite objektive.

4.1. Spørsmål om anke

På spørsmål om vi kommer til å anke dommen, kan vi svare at vi vil bruke ankefristen som vi har til disposisjon til å vurdere spørsmålet. Praksis er at anke gjøres kjent før domfelte og fornærmede før den gjøres kjent for pressen (ref "Statsadvokatene og mediene" side 77.)

4.2. Utlevering av dommer

Domstolen utleverer dommer etter at de er avsagt. Mediene vil da kunne få utlevert en dom samtidig som aktor og forsvarer. Før dom eventuelt utleveres til pressen fra aktor, skal påtaleansvarlig forsikre seg om at de(n) domfelte og eventuelt fornærmede er gjort kjent med dommen/domsslutningen.

Også privatpersoner kan få kopi av inntil fem år gamle dommer med mindre avgjørelsen er unntatt offentlighet, jf. strpl § 28. Man trenger ikke å begrunne en forespørsel om å få

utlevert kopi av en dom. Man må imidlertid vite at en person er dømt og kunne vise til en konkret dom; man kan altså ikke ringe påtalemyndigheten og for eksempel spørre om NN er dømt for noe.

Eventuelle imøtegåelser av pressens dekning av enkeltsaker bør fortrinnsvis skje i det aktuelle mediet.

Vedlegg:

Pressemeldingsmal

- *Maks én A4-side (så langt det er mulig)*
- *Logo og "PRESSEMELDING" øverst på arket.*
- *Det viktigste først*
- *Kort overskrift*
- *Oppsummere meldingen i ingressen*
- *Ev sitat (fra dom eller fra statsadvokat om det prinsipielle e.l.)*
- *Oppgi kontaktperson med telefonnummer*

Nyhetspyramiden (den omvendte pyramide):
Først den mest nyhetsverdige informasjonen (hvem-hva-når-hvor-hvorfor-hvordan), deretter viktige detaljer og til slutt generell bakgrunnsinformasjon.

Eksempel:

PRESSEMELDING

18.12.2015

Tiltak i forbindelse med branner ved asylmottak

Riksadvokaten har i brev av 17. desember d.å. pålagt politimestrene å innrapportere til Kripos alle branner eller branntilløp ved planlagte eller etablerte mottak som kan være knyttet til migrasjonsmotstand.

I lys av flere urovekkende branner ved ulike asylmottak den senere tid, anmodet riksadvokaten den 7. desember d.å. Kripos om en nærmere oversikt over branner ved norske asylmottak i 2015, samt en faglig tilrådning om det er grunnlag for å iverksette særskilte tiltak.

Kripos har i sitt svar opplyst at man har registrert seks branner *"... som antas å kunne være relevante"*, men sier samtidig at det *"... ikke har fremkommet informasjon som tilsier at de er påsatt av samme personer eller av personer med tilknytning til samme miljø."*

På denne bakgrunn sier riksadvokat Tor-Aksel Busch at det i dag ikke er grunnlag for en beslutning om sentralisert etterforsking. Skulle det vise seg at to eller flere av ovennevnte etterforskinger eller andre nye saker retter seg mot samme personer eller miljøer, eller situasjonen for øvrig eskalerer, vil spørsmålet måtte vurderes pånytt, sier Busch.

Riksadvokaten forutsetter at sakene gis den nødvendige prioritet og oppfølging lokalt, og minner om viktigheten av å sikre en god åstedsundersøkelse. Videre har riksadvokaten gitt sin tilslutning til tilrådningen fra Kripos om at det etableres rapporteringsrutiner til Kripos dersom eventuelle nye branner oppstår og hvor det er mistanke om forsettlig ildspåsettelse, samt at det ved en eskalering opprettes en ressursgruppe på Kripos.

Kontaktperson hos Riksadvokaten: Kst. førstestatsadvokat Reidar Bruusgaard, tlf. xxxx

Medietips

Når journalisten ringer:

- vær vennlig og imøtekommende
- spør hvilken rolle embetet er tiltenkt
- be om å få ringe tilbake dersom du er usikker
- ta deg tid til forberedelser (tenk på hvilke to-tre budskap du vil ha frem)
- ta kontakt med kommunikasjonsrådgiver ved behov
- ved kontroversielle eller prinsipielle spørsmål, drøft med embetsleder og/eller kommunikasjonsrådgiver

Å bli intervjuet:

- avtal på forhånd at du vil lese/se/høre gjennom før publisering
- formulér deg enkelt, unngå for mange faguttrykk
- ha fokus på hovedbudskap og hold deg til fakta
- bruk egne ord, ikke gjenta ev negative begrep som journalisten benytter
- vis empati og forståelse for andres følelser og opplevelser
- bryt og formulér deg på nytt dersom du kommer skjevt ut